

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea referințele cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul prezentului document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Notă informativă privind jurisprudența Curții nr. 139

Martie 2011

Giuliani și Gaggio c. Italiei - 23458/02

Hotărâre din 24.3.2011 [MC]

Articolul 2

Obligații pozitive

Articolul 2-1

Viața

Anchetă eficientă

Articolul 2-2

Recurgerea la forță

Decesul unui manifestant în urma unui foc de armă a unui membru al forțelor de ordine în cadrul unui summit G8: *absența violării*

În fapt – În timpul unei manifestații autorizate, în timpul summit-ului G8 de la Genova, au izbucnit ciocniri violente între militanții anti-globalizare și forțele de ordine. Un autovehicul al poliției, în care se aflau trei carabinieri, a fost imobilizat și luat de manifestanți. Unul dintre carabinieri, intoxicat de grenadele lacrimogene, a fost autorizat de către comandantul său să urce în jeep pentru a se îndepărta de locul confruntărilor. Rănit și panicat, acesta a tras două focuri de armă în exteriorul autovehiculului și un tânăr, Carlo Giuliani (C.G.) a fost rănit mortal de un glonț în față. Încercând să degajeze jeep-ul, șoferul a mers de două ori peste corpul neînsuflețit al lui C.G. O investigație a fost pornită de autoritățile italiene. A fost intentată urmărirea penală împotriva autorului focurilor de armă și a șoferului pentru omor. Autopsia a demonstrat că moartea a fost provocată de focul de armă. Parchetul a ordonat trei expertize și a autorizat incinerarea defunctului. Procedura a fost clasată de către judecătorul de instrucție.

Printr-o hotărâre din 25 august 2009 (a se vedea Nota informativă nr.122), o cameră a Curții a conchis, în unanimitate, asupra absenței violării articolului 2 privind utilizarea excesivă a forței, cu cinci voturi contra două asupra absenței violării privind obligația pozitivă a statului de a proteja viața și cu patru voturi contra trei, asupra violării obligațiilor procedurale ce reies din acest articol.

În drept – Articolul 2: a) Aspectul material

i. Recurgerea la forța letală: momentele anterioare și care au urmat după utilizarea forței de către carabinier, au fost fotografiate și filmate. Din acestea se vede, în mod clar, un atac ilegal și violent asupra unui autovehicul al forțelor de ordine, care încerca să părăsească locul și nu prezenta niciun pericol pentru manifestanți. În acest context de extremă tensiune, C.G. a decis să ridice un extingtor de jos și l-a ridicat la nivelul pieptului cu intenția vizibilă a-l arunca în persoanele din autovehicul. Comportamentul acestuia putea, în mod rezonabil, să fie interpretat de carabinier că, în pofida avertismentului verbal și a expunerii pistolului, agresiunea împotriva jeep-ului nu va înceta și nici nu-și va reduce din intensitate. De asemenea, marea majoritate a manifestanților păreau să continue atacul. Convingerea sinceră a carabinierului că atât el cât și colegii lui erau în pericol de moarte, s-a întărit în urma acestui incident. Aceasta justifică utilizarea unui mijloc de apărare potențial letal, cum ar fi focurile de armă. De altfel, direcția focurilor de armă nu a putut fi stabilită cu certitudine. Carabinierul putea trage, pentru a se apăra, doar în spațiul existent între roata de rezervă și acoperișul autovehiculului. Posibilitatea ca focul de armă direcționat în acest spațiu ar fi putut să rănească unul dintre agresori sau chiar să-l omoare, cum a și fost cazul, nu este suficient pentru a considera că acțiunea de apărare a fost excesivă sau disproporționată. Astfel, recurgerea la forța letală a fost absolut necesară „ pentru a asigura protecția tuturor persoanelor împotriva violenței ilegale” în sensul articolului 2 § 2 lit. a).

Concluzie: absența violării (treisprezece voturi contra patru).

ii. Asupra cadrului legislativ național ce reglementează utilizarea forței letale sau a armelor cu care au fost dotate forțele de ordine: textele care încadrează utilizarea forței în această cauză au o formulare care nu este identică cu cea a articolului 2, dar este apropiată. Această diferență este totuși susceptibilă de a fi completată prin interpretarea instanțelor naționale. În plus, argumentul potrivit căruia, forțele de ordine ar fi trebuit să fie echipate cu arme neletale, nu este pertinent în cauza în care moartea a fost provocată în timpul unui atac violent care prezenta un pericol iminent și grav pentru viața celor trei carabinieri.

Concluzie: absența violării (zece voturi contra șapte).

iii. Privind conformitatea organizării și planificării operațiunilor cu obligația de a proteja viața: atacul brusc asupra autovehiculului, cu câteva minute înainte de focurile de armă mortale, a avut loc într-un moment de calm relativ și era imprevizibil. În plus, un dispozitiv important de poliție, care aparținea forțelor speciale sau care au primit o formare specială, au fost plasate. Având în vedere numărul acestora, nu se putea cere ca fiecare dintre aceștia să aibă o lungă experiență și/sau să fi participat la cursuri de mai multe luni sau ani. O asemenea exigență este impusă doar în cazurile în care forțele de ordine vizează o țintă precisă și identificabilă. Prin urmare, nu putem conchide asupra violării articolului 2 din cauza selecționării pentru summit-ul G8 de la Genova a unui carabinier în vârstă de doar 20 de ani și 11 luni și care a efectuat zece luni de serviciu. În plus, comportamentul carabinierului în timpul atacului asupra autovehiculului, nu a violat articolul 2 sub aspectul său material. În cele din urmă, deciziile luate de carabinieri înainte de atac privind tipul autovehiculului, traseul și înarmarea

carabinierului rănit și considerat inapt pentru a-și continua serviciul, nu pot fi supuse criticii. Referitor la faptele ce au urmat după focurile de armă mortale, nimic nu arată că ajutorul acordat victimei a fost deficient sau tardiv și/sau că trecerea autovehiculului peste corpul acestuia a fost intenționată. În orice caz, cum reiese din raportul de autopsie, leziunile cerebrale erau de o asemenea gravitate că au provocat moartea în câteva minute. Autoritățile italiene nu au încălcat obligația ce le revine de a întreprinde toate măsuri rezonabile pentru a oferi nivelul de protecție necesar, în timpul unei operațiuni care comportă un risc potențial de recurgere la forța letală.

Concluzie: absența violării (zece voturi contra șapte).

b) *Aspectul procedural* – Ancheta internă a fost suficient de efectivă pentru a permite stabilirea dacă recurgerea la forță a fost justificată și dacă organizarea și planificarea operațiunilor poliției au fost conforme obligației de a asigura protecția vieții. Deși reclamanții (părinții și sora lui Carlo Giuliani) nu se puteau constitui parte civilă, aceștia aveau, în calitate de parte vătămată, drepturi pe care aceștia le-au utilizat în cursul anchetei. În plus, faptul de a notifica un aviz de autopsie cu trei ore înainte de începerea acesteia, poate face dificilă, chiar imposibilă, exercitarea de către partea vătămată a dreptului de a numi un expert la alegerea sa și de a obține prezența acestuia în timpul examinării medico-legale. Or, articolul 2 nu impune, în sine, ca o asemenea posibilitate să fie recunoscută rudelor victimei. Privind omisiunea medicilor legiști de a extrage și identifica un fragment de proiectil ce se afla în capul victimei, cum a fost menționat sub aspectul material al articolului 2, utilizarea forței ar fi fost justificată în orice caz. Rezultă că fragmentul metalic litigios nu a constituit un element esențial pentru eficiența anchetei. În plus, Curtea constată că incinerarea defunctului, care a împiedicat o altă examinare medico-legală, a fost autorizată la cererea reclamanților.

Probele acumulate de către parchet, și în special imaginile filmate a atacului asupra autovehiculului, permiteau de a concluziona că, în afara oricărui dubiu rezonabil, carabinierul a acționat în stare de legitimă apărare, ceea ce constituie o cauză de justificare în dreptul penal italian. De asemenea, nu putem considera că parchetul a admis în mod pasiv versiunea prezentată de agenții forțelor de ordine implicate în aceste fapte. Faptul că carabinierii au fost însărcinați cu anumite verificări de natură tehnică și obiectivă, nu a afectat imparțialitatea anchetei. Întrebări mai delicate apar referitor la numirea de către parchet a unui expert balistic care, într-un articol publicat într-o revistă specializată, a susținut în mod deschis teza potrivit căreia carabinierul a acționat în stare de legitimă apărare. În această privință, expertizele numite în cadrul anchetei vizau, printre altele, furnizarea elementelor care să sprijine sau nu această teză. Prin urmare, prezența unui expert care avea o părere preconcepută la acest subiect, ridică anumite semne de întrebare. Este adevărat că acesta era doar unul din cei patru experți din care a fost constituită echipa. În plus, verificările care trebuia să le efectueze acesta în cadrul expertizei balistice erau, în esență, de ordin obiectiv și tehnic. Prin urmare, doar prezența acestuia nu putea compromite imparțialitatea anchetei interne. De altfel, reclamanții nu au stabilit că ancheta a lipsit de imparțialitate și independență. În cele din urmă, investigațiile au fost efectuate cu diligența necesară în materie și nu putem considera că termeni sau întârzieri excesive au afectat ancheta.

Concluzie: absența violării (zece voturi contra șapte).

Marea Cameră a conclud, de asemenea, cu treisprezece voturi contra patru asupra absenței violării articolului 13 și în unanimitate, asupra absenței violării articolului 38.

© **Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012**

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost realizată cu sprijinul Fondului fiduciar pentru drepturile omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea, care, de altfel, nu își asumă răspunderea pentru calitatea acesteia. Traducerea poate fi descărcată din baza de date HUDOC a Curții Europene a Drepturilor Omului (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din oricare altă bază de date în care Curtea a făcut această traducere disponibilă. Poate fi reproducă în scop necomercial, cu condiția ca titlul cauzei să fie citat în întregime, împreună cu referirea la dreptul de autor menționat anterior la Fondul fiduciar pentru drepturile omului. Dacă intenționați să utilizați vreun fragment din această traducere în scop comercial, vă rugăm să contactați publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/ European Court of Human Rights, 2012**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has share it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012**

Les langues officielles de la Cour Européenne des Droits de l'Homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>) où de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.